

Isonuijasammal

Långskaftad svanmossa
Meesia longiseta

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 1066/2023)

Rauhoitettu (LSA 1066/2023)

Ahvenanmaalla rauhoitettu ja erityisesti suojeltava (ÅFS 88/2023)

EU:n lajikoodi: 1389

Luontodirektiivin laji (liite II)

BOR suojelutaso epäsuotuisa huono, heikkenevä

ALP suojelutaso suotuisa, vakaa

Luonnehdinta

Isonuijasammal on tiiviinä, noin 5–10 cm korkeina tuppaina ja yksittäisinä versoina muiden sammalten seassa kasvava lehtisammal. Nuijasammalet tunnistaa helposti nuijamaisista, pitkäperäisistä itiöpesäkkeistä. Isonuijasammalen pesäkeperä voi olla jopa 10 cm pitkä. Muista suvun lajeista sen erottaa paitsi itiöpesäkkeen pitkäperäisyyden myös lehtien muodon perusteella: ne ovat kapean kolmiomaisia, tasaisesti terävähköksi kärjeksi kapenevia, hampaattomia ja reunaltaan kapealti taakäänteisiä.

Elinympäristö ja levinneisyys

Isonuijasammal kasvaa keski- ja runsasravinteisilla letoilla ja nevoilla, etenkin niiden lähteisissä ja tulvaisissa reunaosissa väli- ja rimpipinnoilla, usein paljastuneella turpeella. Joskus laji kasvaa myös soistuvilla lettoisilla rannoilla. Se tarvitsee kilpailusta vapaita kasvillisuudeltaan avoimia lettopintoja uudistuakseen ja on ilmeisesti hyötynyt lettojen laidunnuksesta ja niitosta. Isonuijasammalen alkuperäinen levinneisyys kattaa melkein koko Suomen, mutta nykyään esiintyminen painottuu napapiirin pohjoispuolelle.

Nykytila ja uhkatekijät

Isonuijasammal on taantunut voimakkaasti kasvupaikkojen pelloksi raivaamisen, ojitusten, umpeenkasvun ja rakentamisen vuoksi varsinkin maan eteläosissa. Useita esiintymiä uhkaavat joko kasvupaikalla tai kauempana valuma-alueella olevat ojat. Monet nykyesiintymät ovat suppeita, muodostuen vain muutamasta tuppasta tai versosta. Lajilla on ollut Suomessa yli sata tunnettua esiintymää, joista laji esiintyy nykyään varmuudella noin puolella. Näistä lähes puolet on suojelematta.

Hoitosuositukset

Kaikki erityisesti suojeltavan isonuijasammalen esiintymät ja niiden lähiympäristö tulee jättää ojitusten ja turpeenoton ulkopuolelle. Laji on tarpeen huomioida maankäytössä laajemmalla alueella, jotta vaikutukset kasvupaikan vedenpinnan tasoon ja vedenlaatuun ovat mahdollisimman vähäisiä. Parhaiten lajin säilyminen turvataan perustamalla eheän hydrologisen kokonaisuuden muodostava suojelualue. Osa lajin Lapin läänin eteläpuoleisista esiintymistä sijaitsee metsälain erityisen tärkeissä elinympäristöissä (letot). METSO-alueen pohjoisimmat esiintymät sijainnevat ohjelmaan sopivilla letoilla (puustoiset suot ja soiden metsäiset reunat). Lajin kasvupaikkojen vesitalouden varovainen palauttaminen luonnontilaiseksi ja laidunnus voivat tulla kyseeseen luonnonhoitotöinä.

Lähteet

- Hallingbäck, T. 1998. *Meesia longiseta* – långskaftad svanmossa. Julk.: Hallingbäck, T. (toim.). Rödlistade mossor i Sverige – Artfakta. ArtDatabanken, SLU. Uppsala. S. 193.
- Syrjänen, K. 2009. *Meesia longiseta* – erittäin uhanalainen. Julk.: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). Suomen uhanalaiset sammat. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Ympäristöopas. S. 164–166.

Kuva: Terhi Rytteri